

rane družbe: »res dodelana pročelja res higienska stranišča kjer si odpočiva / ko se ji zbirajo deževnice v krilu toda nihče je ne vzame v zakup« (str. 52). Beseda je samo izdaja, neavtentičnost: »škripač sem mu rekel šrajač prenažrti skovir / pisarniška poezija ki se ti cedi po gladki bradi« (str. 55). Naslednji cikli ali posamezne pesmi: Žalostinka za galjotom, Pesmi za karin-lis, Pesem za polbrata, Mrmranje, Pripoved, Za vami je najdaljši pohod, niso več motivno enotni. Zadnja pesem zbirke, Za nami je najdaljši pohod, pomeni že pesnikovo resignacijo: »smrdljivi pi-suh živi od teh zloženih besed tako na večer je / njegov glas močviren od plasti v svojem jeziku med žvečenjem / vrtičnega pečla se ves skisan oklepa okornega glasbila (str. 81).

Pungartnikov pesniški prvenec se začenja z »lepoto besede«, pesnik se s svojo besedo identificira, podeljuje ji moč, pomeni mu dokazovanje kmečke idile kot možnost človekove uresničitve, kot uresničitve človeka kot človeka. Po prvih petih ciklih, pesmih, pomeni vrh zbirke cikel O galjotu in desetnici: nenehno zavračanje desetnice, laž besed, izzovejo pesnikov odpor in upor, konec je samo še resignacija, umik, spoznanje nezmožnosti, nesmisla pesniškega postopka. Pungartnikov konflikt je romantičen konflikt, njegova poezija je v funkciji humanistične ideologije, humanističnega človeka, kar je v slovenski liriki več kot tradicionalen pojav, že obdelan in zastarel. Iz prvotne šibke metaforike je opazno stopnjevanje v drugem delu zbirke, to pa govori o pesnikovi inventivnosti. V celoti pomeni pesniška zbirka Žalostinka za galjotom zapozneli odmev romanticizma, danes ne več aktualen pesniški postopek v jasno spoznanem razvojnem loku: od identitetnega razmerja prek njegovega razkrajanja konflikta do resignacije.

Miha Avanzo

PRAVICA SKAZICA

Pesniški prvenec Miha Avanze*, sodi v tisto vrsto pesniških zbirk, ki nihajo med iskanjem novega pesniškega izraza in odmiki od njega. Stop v branje zbirke je logična ponazoritev te poti: Odhod, Potovanje, Konec potovanja. Potovanje je iskanje svoje poti, samostojnega pesniškega poizkusa.

V prvem ciklu, Opravki, ubeseduje pesnik vsakdanja opravila: opis, osvobojen sleherne metaforike, spominja na precej pesmi Brvarjeve Slikanice. Avanzova poezija noče obravnavati nikaršnih človekovih problemov, ne bivanjskih, socialnih, filozofskih: »vsa stvar je samo v tem / da živimo od kratkih zgodb * če rečemo živel prvi maj / in imamo mir do večera« (17).

Drugi cikel, Vprašanja, razkriva vsaj dve novi značilnosti: odnos do pesnikovanja in človekovo stanje v brez-ciljnosti. Pesnikovanje je igra, sestavljanje besed: / ... / »potem se usedeš za mizo / potem se usedeš za pisalni stroj / in rečeš: / pesmica pogrni se« (22). Brezciljni človekov položaj, ko doseže že vse, ne vidi prihodnosti, nove poti, pomeni samo še odsotnost »rablja«, edine gonilne sile človekovega ustvarjanja: človek je ustvarjalen le, če ima nad sabo rablja, določen cilj. Dosega cilja je konec ustvarjanja, zato Avanzova misel tudi ne išče zaciljnih možnosti.

V tretjem ciklu, Imena, se začenja pesnikova resignacija. Beseda se je »obrnila vase«, postala brezpomenska, brez sporočilne vrednosti. Doba »vedenja o rečeh« se začenja v trenutku pristajanja na svet, kakršen je, začenja se pot konformizma. Poezija ni več potrebna, svet ne vsebuje več »hamletovskih vprašanj«, ker se ljudje odlo-

* Miha Avanzo, Pravica skazica. Mladinska knjiga, Ljubljana 1973, zbirka Pota mladih, opremil Borut Kovše, str. 58.

čajo za pasivnost in izginjanje v množici.

Zadnji cikel, Uganjanje, igro z besedami še stopnjuje: od pesmi brez glagolov (Razred) do logičnic (Igra, Zakajzato, Vrednost). Zadnja pesem zbirke samo še radikalizira pesnikov odnos do poezije: »Poezija / ni nič drugega / kot dajanje imen / kot tek tvoje sence / kot obraz kamna / tako se izkaže / za največji akt nasilja / nad rečmi: / ljudje zlorablajo svojo moč / ki je le v tem / da rečem vžgejo na čelo svoje znamenje / da reči zavijajo v svoje sanje / sedmega dne / ko se je bog / utrujen zavalil v travo / po dolgotrajnem naporem delu / je šele ustvaril ta svet: / podelil mu je ime / tako / se je bog sedmega dne / razglasil za pesnika«.

Pesniški prvenec Miha Avanze prehaja iz iskanja v spoznanje o odsotnosti predmeta iskanja. Poezija je igra besed, njenih variacij v določene pomenske sklope. Jezik, osvobojen sleherne metaforike (opaznih je nekaj neologizmov: živžavka, skazica, stečkan, tvojca, zravenmojčen, prinjenec, primenka; sestavljenk: kapascofom, ljubadeklicaživžav, gobamarjetica, igorinsonja, kloničbar) že določa avtorjev odnos do pesniškega gradiva. Metafora bi že pomenila pritrdilni ali odklonilni odnos do ubesedenega predmeta. Pesnik ta odnos zanika: pesem postane zaprto, enopomensko sporočilo. To pa ni v slovenski poeziji nikakršna novost.

M. Zlobec

Poročamo — glosiramo

NA POTI DO VELIKE ENCIKLOPEDIJE?

Večji projekti niso brez odmeva celo na knjižnem trgu; če že ne uspejo razburiti, pa vsaj predramijo del javnosti. Razburjenje, kadar ga pač doživimo, je skoraj praviloma porojeno iz temnejših vzgibov, ko se v našo, počasi spreminjajočo se kulturno zavest boleče zareže občutek, da so taki »večji« projekti pravzaprav izjemna priložnost, ki nas — prav zato, ker je izjemna — še posebej obvezuje, kar se navadno pokaže v določenem nezadovoljstvu pričakujočih, ki bolj ali manj vehementno izrazijo, ko pričakovano dočakajo, svoje razočaranje.

Drugačni, tokrat svetlejši vzgibi naj botrujejo pričujoči glosi.

Še nam je v spominu »načelna« polemika, ki so jo sprožili naročniki, ko sta dve naši založbi, Cankarjeva in Državna, razpisali prednaročnino, prva za Leksikon, druga za Malo splošno

enciklopedijo. Glavni očitek se je dobronamerno stekal v predlog, naj bi projekta združili, češ da sta dve taki izdaji za nas nepotrebno in predrago razkošje.

Zdaj sta obe deli pred nami in možnost imamo, da sodimo. Pravzaprav je pred nami Leksikon in prva izmed treh knjig Male splošne enciklopedije, vendar sta primerjava in sodba mogoči.

Predvsem pa je zdaj povsem očitno, da gre za dve dokaj različni publikaciji in da se tudi namenskost in uporabnost ene in druge dovolj izrazito med seboj razlikujeta. Leksikon, tudi po svoji funkciji smiselno zajet v eni sami knjigi, je res priročnik v pravem pomenu besede, praviloma prinaša suho, na minimum zgoščeno informacijo brez vsebinskih oznak in vrednostnih ocen, torej temeljni podatek, ki ga človek potrebuje pri svojem delu, oziroma: osnovni podatek, ki utegne potešiti bralčevo radovednost po zanesljivi informaciji. Mala splošna enciklopedija pa je v bistvu to,